PROFEȚI ŞI ALIENAȚI DIN TIMPUL DIEZ

DR. EMANUELA ILIE
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi
iliemma@yahoo.com

Résumé: Cette étude analyse une fiction romanesque écrite par Bogdan Suceavă : *Il venait du temps Diez*. Il s'agit d'un roman intégralement construit grîce au modèle évangélique fondamental, axé sur la venue du Mésie. Surtout dans la construction du personnage Vespasian Moisa, le romancier respecte minutieusement le paradigme christique, en dotant son héros avec les vertus obligatoires pour une figure messianique, qui finira par partager le destin de Christ. En étant localisé dans la réalité roumaine des années '90, le mythe originel fonctionne quand-même comme un moteur narratif essentiel, qui génère, toujours, des histoires d'une humanité en délire, inapte à comprendre le mécanisme de la manipulation auquel est elle soumise.
Mots-clés: Paradigme christique, Mésie, identité, aliénation.

Relativ puţine romane româneşti concepute la începutul mileniului al treilea sunt influenţate în mod vizibil de „Marele Cod" (Northrop Frye) cultural care este Cartea Cărţilor. În majoritatea covîrşitoare a ficţiunilor prozastice, influenţele miturilor originare, biblice sunt atît de bine aglutinate în pasta discursivă, încît nu pot fi decriptate decît anevoie. Ce-i drept, există şi romane dintre cele mai variate tematic şi stilistic, precum *Proorocii Ierusalimului* şi *Ana Maria şi îngerii*, scrise de Radu Aldulescu, sau *Rădăcina de bucsau* a lui Ovidiu Nimigean, care oferă, încă din pragurile textuale care sunt titlurile, promisiuni ale preeminenţei lor simbolice. În ciuda centrifugii ideologice aparente a acestor texte – altfel remarcabile –, un interpret avizat şi pacient va constata, în cursul unei lecturi astfel dirijate, faptul că şi în ansamblul romanesc propriu-zis sunt camuflate simboluri, scene sau chiar personaje inspirate din Cartea Sfîntă. După cum relativ uşor poate observa şi un alt detaliu semnificativ în context: numeroase pasaje intertextuale sunt transformate în note de lectură hermeneutică, din moment ce instanţele auctoriale sau mandatarii lor textuali citează şi/ori interpretează, mai mult sau mai puţin voalat, fie din *Biblie* (de la *Exod* şi *Împăraţi* pînă la *Apocalipsă*), fie din *Pateric* şi *Filocalie*, din *Sinaxare* ori din învăţăturile Sfinţilor Părinţi (în special Sfîntul Ioan Gură de Aur, Sfîntul Augustin şi Părinţii Capadocieni).

Există totuşi şi o altă serie, cu mult mai redusă, de texte romaneşti în care construcţia narativă este grefată integral pe un tipar narativ de sorginte biblică: geneza, exodul, întruparea christică, crucificarea, învierea, judecata sau apocalipsa.

BDD-A19580 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:55 UTC)

Dintre ele, ne vom ocupa în cele ce urmează de remarcabilul roman al lui Bogdan Suceavă, ***Venea din timpul diez*** (ediția I, Polirom, Iași, 2004; ediția a II-a, Polirom, Iași, 2010), în care se fructifică, *da capo al fine*, o paradigmă biblică esențială ca încărcătură semnificantă și influență asupra umanității creștine: venirea lui Mesia, un eveniment originar, transformat, cum ar spune Gilbert Durand, în „instaurare simbolică (*kerygma*)"[1]. După cum se va vedea, însă, odată localizat în actualitatea noastră imediată (concret, în lumea bucureșteană, prin extensie cea românească, a anilor '90, „cu toate tainele lor și cu toată istoria lor nespusă"), mitul originar funcționează ca motor narativ esențial, prin care se (re)generează, mereu, istorii ale unei umanități în delir, inepte căci inapte să înțeleagă nu atît mecanismul tranziției, cît mecanismul manipulării, la care este supusă. Românizat, subiectul servește de minune unei instanțe auctoriale care își camuflează, abil, în text incapacitatea de a se detașa, chiar și prin intermediul satirei ori măcar al ironiei, de o realitate crudă și decepționantă, dar în fond atașantă. De altfel, ficțiunea respiră, încă de la început, aerul tare, al autenticității – povestitorul avînd grijă să sublinieze în incipit faptul că

> „Povestitorul sunt eu. Tu știai încă de pe atunci sfîrșitul istoriei", frază ce se va repeta, în epilog, cu modificări minore: „Ascultă și crede-mă, căci povestitorul sunt eu". Bogdan Suceavă însuși va accentua, în varii texte publicistice, rolul esențial al autenticității prozei ficționale, pe care nu o percepe, desigur, în siajul conceptului care a făcut o carieră de excepție în perioada interbelică, ci o include într-o teorie personală despre verosimilitatea ficțiunii, care trebuie să se hrănească mai ales cu istorii reale, căci verosimile. Sursa ficțională esențială din această perspectivă este, în fapt, „realitatea infestată" a României noastre de toate zilele, pe care „dacă ajungi să o cunoști bine, îți vine să te protejezi, așezînd între tine și ea un zid, o formă de separare, o distanță. Am vrut să scriu un roman despre asta. A rezultat expresia exasperării mele de a fi crescut în România."[2]

Or, Bucureștii lui Bogdan Suceavă oferă toposul ideal al abjecției și alienării, așadar al Răului care proliferează în forme monstruoase. Deloc întîmplător, unul dintre textele de escortă ale cărții este desprins dintr-o ficțiune interbelică similară, *Craii de Curtea – Veche*, romanul preferat al lui Bogdan Suceavă: „Bucureștii rămăsese credincios vechei sale datini de stricăciune; la fiece pas ne aminteam că suntem la porțile Răsăritului. Și totuși, desfrîul mă uimi mai puțin decît descreerarea ce domnea în toate rîndurile; mărturisesc că nu mă așteptam să văd dospind țicneli atît de numeroase și de felurite, să întîlnesc atîta nebunime slobodă". Altele sunt, firește, spre deosebire de modelul matein (dar și de celelalte modele livrești autohtone ale lui Bogdan Suceavă, ficțiunile baroce ale viciului și

[1] Gilbert Durand, *Introducere în mitodologie. Mituri și societăți,* în românește de Corin Braga, Edit. Dacia, Cluj-Napoca, 2004, p. 30.

[2] Bogdan Suceavă, *Istorii personale*, interviu realizat de Radu-Ilarion Munteanu pentru revista „Tribuna", 1-15 august 2006, reprodus ulterior în Bogdan Suceavă, *Distanțe, demoni, aventuri*, Edit. Tritonic, București, 2007, p. 260-261.

BDD-A19580 © 2011 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:55 UTC)

nebuniei construite de Eugen Barbu), sursele şi manifestările concrete ale Răului în romanul emulului de peste şapte decenii. Strămutată, în fapt, într-o nouă realitate istorică, povestea *descreerării* colective şi-a mutat şi vectorul de interes: romancierul şi-a adăugat o nouă mizã narativă, aceea de a zugrăvi în cerneluri dintre cele mai tari o cronică a lumii noastre de toate zilele, în care colcăie monştrii (în ordine psihică) dintotdeauna, dar şi exemplare noi-nouţe ale nebuniei devenite normă ori principiu existenţial absolut. Din această perspectivă, teatrul de desfăşurare al evenimentelor descrise în *Venea din timpul diez,* Bucureştii postrevoluţionari, oferă cu asupra de măsură exemple care justifică opţiunea auctorială: aşa-zisa libertate totală din anii '90 contaminează masele cu virusul isteriilor de tot felul, convertindu-se din ideal absolut în cea mai periculoasă pandemie. Există, printre figurile care populează harta des-idealizată a ţării, convertită parcă în focar al alienării irepresibile, unele rupte din cruda realitate politică românească postrevoluţionară – să nu uităm că Bogdan Suceavă, admiratorul a ceea ce Milan Kundera numea „*etica esenţialului*", crede cu pasiune în textele literare „care să-şi dorească să surprindă în mod concis nucleul unei realităţi, exprimat prin maximum de viziune şi de imaginaţie"[3]. Îi regăsim, prin urmare, în roman pe Teoctist, Ion Iliescu, Laslo Tokes, dar şi pe mult mai pitorescul Faur Isaia, celebru prin cumulul de gesturi de o rară agresivitate sau grobianism îndreptat împotriva figurilor de prim plan ale politicii de stat sau ale culturii media. În fine, în construcţia altor personaje fictive, romancierul speculează abil trăsături ale unor reprezentanţi ai mediului academic românesc, în special ale matematicienilor bucureşteni, de bună seamă cunoscuţi de matematicianul Bogdan Suceavă – la ora actuală, *associate professor* la California State University, Fullerton, SUA.

Li se adaugă, desigur, o serie întreagă de fiinţe de hîrtie fără un referent mărturisit sau, pur şi simplu, integral proiectate graţie imaginaţiei fecunde a scriitorului; alienaţii de tot felul, propovăduitori ai unor teorii inepte sau incomprehensibile viermuiesc într-o apologie a răului şi a nebuniei colective căci, deşi în aparenţă au individualităţi distincte, în esenţă fac parte din aceeaşi galerie de personaje depersonalizate, de *oameni fără însuşiri.* Profesorul Pantelimon Rădulescu (de la Institutul Academiei), descoperitorul planetei Nemesis, stea-pereche cu Soarele; Miklós Lakatos, ungurul care, după ce a învăţat româna în armată, de la ţiganii majoritari în regimentul său, a avut o serie de revelaţii ce au culminat cu vederea unui „înger" dintr-o lampă şi cu trimiterea unei scrisori Domnului Dumnezeu (desigur că demonstraţia existenţei acestui „înger" în faţa mulţimii eşuează lamentabil); Visarion, cel ce intenţionează scoaterea la suprafaţă a Atlantidei cu ajutorul baloanelor masive cu hidrogen; Trubadurul imberb Toni, pozînd în eternul boem, cel acompaniat în permanenţă de un cuplu feminin cu

[3] *Despre distanţe: o experienţă personală despre rolul literaturii de ficţiune de azi*, conferinţă citită pe 22 noiembrie 2006 la Centrul Cultural din Piteşti, ulterior inclusă în Bogdan Suceavă, *Distanţe, demoni, aventuri*, ed. cit., p. 219-226.

BDD-A19580 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:55 UTC)

porniri lesbiene latente (Barbie şi Margot); Maximilian, omul care aude ultrasunetele şi poate să identifice ulcerul duodenal după amploarea zgomotelor de maţe; bătrînul zis „sfîntul Petru", locuitorul unei fabuloase biblioteci labirintice subterane, care posedă un limbaj intertextual imposibil de codat de către neiniţiaţi şi este obsedat de Captarea Absolută a Vibraţiilor (care să-i permită ascultarea îngerilor); Iulius, colecţionarul săruturilor lui Nichita Stănescu într-un clasor care să ilustreze faptul că „săruturile sunt atît punctul de plecare al operei, cît şi finalitatea ei", sunt doar cîteva dintre personajele interşanjabile, din moment ce le este specifică tocmai absenţa unui eu (sănătos!) definitoriu.

Desigur, în *breviarul nebuniilor curente* româneşti un loc privilegiat este ocupat de personaje cu un psihic paranoid, care debitează acelaşi tip de discurs construit pe tiparul unei obsesii bolnave, construite şi de-construite cu migală şi cu o atenţie sporită acordată detaliului persuasiv, dorit şi expus cu vehemenţă drept autentic/real. Iată-l, bunăoară, pe profesorul piteştean Diaconescu, ferm convins că poate şi că trebuie să descifreze „marele cod universal" prin intermediul limbii române (*recte*, daco-române), din moment ce aceasta, avînd o vechime de peste 7000 de ani, ne oferă nici mai mult, nici mai puţin decît „cifrul de la seiful universului". O primă, infailibilă ilustrare a teoriei? Neaoşul *ridiche,* decodat, înseamnă pentru Diaconescu … *pe mine, mie redă-mă.* Lîngă el îl regăsim mai întotdeauna pe medicul (tot piteştean) Apolodor Arghir, trudit pînă la epuizarea fizică şi nervoasă de idealul combaterii calviţiei – pentru el, dar şi pentru alţi bărbaţi considerată „ceva mai concret [şi cu siguranţă cu mult mai dureros!] decît apocalipsa". Din conlucrarea lor asiduă va rezulta o nouă, halucinantă teorie care îmbină rezultatele calpelor teoretizări anterioare: „În cele din urmă, au decis să studieze unul dintre motivele mitologice fundamentale ale poporului român, un mit care ar putea data din jurul anului 5000 î. Hr., mai precis, mitul mătrăgunei. În fapt, acesta avea să fie leacul neaşteptat al calviţiei, întrucît silaba *che* adunată cu silabele *li* şi *e,* apoi transformate după o lege a decodificării la care cei doi au lucrat aproape trei ani, dădeau numele secret al mătrăgunei. Chelie, adică mătrăgună. O fiertură de mătrăgună în care se mai puneau şi hidroxid de sodiu, piele uscată de capră, Coca-Cola şi unt, dădea un efect spectaculos, transformînd orice spîn într-o persoană cu podoabă capilară respectabilă".

Întreaga cohortă de alienaţi din care mai sus am selectat doar cîteva, grăitoare, exemple se organizează în jurul figurii centrale a romanului *Venea din timpul diez*, Vespasian Moisa. Protagonistul de drept al ficţiunii romaneşti este, spre deosebire de ceilalţi, un individ mistic, descins parcă dintr-o trans-realitate paralelă, în care imagini-duplicat ale celor din lumea reală sunt învestite cu un coeficient de mister atît de puternic, ca impact, asupra exteriorităţii, încît îi incită sau îi potenţează pînă la dimensiuni hiperbolice tendinţele mistice ori doar misticoide. Despre Vespasian Moisa ni se spune, încă de la începutul poveştii, că stă sub semnul dualului revelator – din moment ce a avut două naşteri, una munteană, în satul Valea Rea, alta ardeleană, în satul Weissdorf. Ambiguităţii naşterii i se mai adaugă un semn al

BDD-A19580 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:55 UTC)

identității imprecise, dar de certă esență supra-terestră: pruncul poartă un stigmat scrijelit pe piele, dar ceea ce „părea la prima vedere doar o urîtă schimonoseală, un beteşug din naştere" se dovedeşte, surprinzător, harta Bucureştilor. Inscripţia de pe pieptul copilului, trecută, ulterior, pe cel al bărbatului, devine imediat o sursă a divinaţiilor, stimulate de reacţia promptă a unei bătrîne moaşe care, după ce recunoaşte copilul în termeni hierofanici („Aceasta e însemnarea despre sfîrşitul timpurilor sau însemnarea despre toate timpurile deodată"), nu ezită să lanseze profeţia ce „un întreg popor aştepta de veacuri: «E harta Ierusalimului de-al doilea, semn născut, şi nu făcut, venit de la Domnul şi la care se cere închinare»". Povestea începuturilor legendare ale lui Vespasian Moisa se încheie cu descinderea sa într-un Bucureşti care iniţial nu-i înţelege nici esenţa supranaturală, nici misiunea mesianică. Episodul este construit printr-un procedeu specific literaturii fantastice[4], constînd în tentativa da a acorda unui şir de fapte inexplicabile o explicaţie logică, raţională: a se vedea, din această perspectivă, reacţiile asistentei care îl primeşte la Urgenţe pe Vespasian şi se dovedeşte incapabilă a-i descifra mesajul („Vino după mine cu îngeri cohorte, la naşterea nouă, în timp") sau ale medicului de gardă care primeşte impasibil tînărul febril şi care, abia după ce febra îi depăşeşte 44° C, îl expediază decis cu o explicaţie medicală: „E unul dintre febrilii obişnuiţi pe care ni-i aduc în ultima vreme de pe străzi, care sug aburi de vopseluri din pungi, dorm în canale, totul e normal. Să i se dea o aspirină. Să fie lăsat să se ducă".

Desigur, romanul lui Bogdan Suceavă nu este o ficţiune fantastică propriu-zisă, din moment ce nu cartografiază lumi împărţite, egal, între umbrele unui realism în fond agresiv şi luminile unui fantasmatic în mod evident taumaturgic. Are mai degrabă elemente care suspendă, în anumite momente, naraţiunea într-o zonă a realismului magic – precum transformarea miraculoasă, după modelul bulgakovian, a unui locotenent SRI, pe nume Trăistaru, într-un motan tărcat, roşu, care continuă cu responsabilitate să îi spioneze pe adepţii lui Vespasian Moisa sau trimiterea, la Bucureşti, a unui emisar secret (amintind, pe undeva, de trimisul aşteptat, cu groază crescîndă, în *Săptămîna nebunilor*) din partea emirului din Salibaar: trimisul este „un bărbat cu însuşirea de a fi realmente nevăzut, deţinător a şapte paşapoarte şi trăitor a şapte vieţi paralele", care înzestrează „echipa" lui Vespasian cu patru milioane de dolari. La fel, elementele de un lirism autentic, care irizează naraţiunea în puncte bine alese, nu par nici ele a deturna fondul apăsat satiric al majorităţii paginilor, dar în realitate operează mutaţii profunde în ideologia lectorului, obligîndu-l să

[4] Aşa cum e ea ilustrată de studiile de gen ale unor Roger Caillois, Louis Vax, Jean-Louis Steinmetz sau Tzvetan Todorov, schema uzuală a prozei de gen este următoarea: un timp t1, care introduce cititorul într-un spaţiu banal, echilibrat şi stabil, un t2 în care se produce şocul puternic, determinat de tulburarea legilor considerate, anterior, drept riguroase şi chiar imuabile, un t3 în care se încearcă o ineficace revenire la real şi aşa mai departe, pînă la un t ambiguu, în care practic fisura în ordinea firească a lumii este pecetluită, iar soluţia realistă a dilemei existenţiale a eroului este cu desăvîrşire interzisă. Episodul petrecut în spitalul bucureştean unde este internat, imediat după sosirea în capitală, Vespasian Moisa ar corespunde secvenţei t3.

BDD-A19580 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:55 UTC)

descopere în ţesătura predominant realistă nodurile parabolice şi/ sau pe cele simbolice. Să observe, altfel spus, că dincolo de complicatele fire narative şi intrigi secundare, terţiare etc. ale cărţii, dincolo de tabloul aproape apocaliptic al unei Românii măcinate de putreziciune şi simulacru ideologic, de anomalia devenită normă existenţială, instanţa auctorială proiectează o meditaţie tulburătoare asupra României profunde, dar extrem de vulnerabile. În termenii unui personaj cu funcţie de *alter ego* al autorului, îmbrăcat în haina unui înalt prelat, avem de-a face cu o criză teribilă de idei – demonstrată de imediata, monstruoasa proliferare a celor mai tîmpe emanaţii ale gîndirii: „Ceea ce găsesc eu tulburător la români este cantitatea uriaşă de nebunie care domneşte în toate straturile sociale, în toate păturile acestei lumi care se schimbă şi se tot schimbă (…) Căci este o criză de idei. E suficient ca o idee oarecare să plutească şi gata, produce o sectă fundamentalistă, oameni care sunt gata să ucidă în numele acelei idei. E ca şi cum tot ce ar zbura ar îngheţa în aer. Aşa şi cu ideile. Cum răsar, cum îşi capătă cea mai monstruoasă materializare".

Pentru un lector cu toate simţurile în alertă, este cu totul evident că Vespasian Moisa îşi capătă, de la început, statutul de personaj nodal, capabil de a capta, printr-o forţă centripetă spectaculară, toate energiile celorlalte figuri textuale. Convins, el însuşi, că nu se poate sustrage unei misiuni sacre („Unde să plec, atunci cînd Cetatea aceasta e scrisă pe mine? Cînd aş pleca, ar fi ca şi cum aş lua Bucureştiul cu mine şi l-aş tîrî după mine departe"), eroul posedă şi o excepţională forţă persuasivă, determinînd nu doar individualităţi lipsite de identitate precisă şi finalitate ontologică, ci grupuri tot indistincte, dar din ce în ce mai numeroase, să îl urmeze fără ezitare („zeci şi apoi sute de oameni care nu aveau altceva au început să-l caute", ne precizează undeva naratorul). Adepţii se înmulţesc peste măsură, îşi atribuie o identitate nominală (Vestea Domnului) care să confere un scop precis acestei mulţimi anonime şi confuze. Conştientă de propria forţă, fascinată de discursul polifonic al lui Vespasian Moisa, noua sectă îşi găseşte şi un sediu potrivit, Vila Lahovary (primită de la Vasile Gheorghe, managerul general al unei companii de comerţ internaţional), unde îşi poate, în sfîrşit, elabora strategiile cele mai potrivite pentru a cuceri Bucureştiul şi, odată cucerit Centrul, de a resorbi şi Marginile în creuzetul noii ideologii care poate salva lumea. Doctorul Arghir funcţionează ca strateg principal al mişcării, purtînd o asiduă corespondenţă cu Patriarhia Română, Fundaţia Soros, Ministerul Culturii, instituţiile media şi chiar Statul Major al Armatei. În timp ce majoritatea membrilor este prinsă, desigur, într-un pseudoceremonial urmărit în permanenţă de spionul nesimţit al securiştilor, agentul metamorfozat în motan. Expusă, impasibil, de acesta din urmă colonelului Focşăneanu, ordinea gesturilor zilnice a păcătoşilor în sfîrşit pe cale să se mîntuiască pare cu totul inocentă, adică… *politically correct*:

> „îşi petrec toată ziua în rugăciuni, în exerciţii de respiraţie, nu se comentează politică, nu au orientare creştin-democrată, nici excesiv liberală. Pe de altă parte, nu au nici un fel de potenţial social-democrat.(…) Vespasian Moisa le vorbeşte, uneori. Ei îl întreabă şi el le

BDD-A19580 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:55 UTC)

răspunde în pilde. Sunt tot felul de fabule asupra cărora ucenicii lui discută după aceea. Nu am văzut nicio minune. Nu am văzut nicio armă. Nu au dezbătut chestiunea Transilvaniei si nu am observat legături cu bisericile protestante maghiare. Nu au discutat nici un proiect de federalizare a României."

În paralel, însă, pe fondul identitar atît de precar în tulburele interval în care se desfăşoară faptele, iau naştere şi alte grupări sectare. Cea mai puternică dintre *celelalte* mişcări, cea care devine, automat, rivala sectei adunate în jurul lui Vespasian Moisa, se dovedeşte secta „ştefaniştilor", condusă de un lider cu totul diferit de Vespasian: considerîndu-l pe Ştefan cel Mare, „omul absolut al romanităţii", Darius propovăduieşte acţiunea de inspiraţie voievodală – dar o transformă în manifestări de o violenţă extremă, îndreptînd-o împotriva comercianţilor turci, pe care-i vede în mod evident drept urmaşii ienicerilor şi spahiilor împotriva cărora luptase modelul sacrosanct. În fapt, singura diferenţă esenţială între adepţii celor două mişcări constă tocmai în modalitatea diferită de a pune în practică principiul propovăduit de conducătorii lor: pe de o parte, arma cuvîntului, a logosului care, singur, poate face şi desface lumi[5] (Vespasian), pe de altă parte, arma în sensul pur fizic al termenului, căci, singură, forţa brută poate schimba ordinea lucrurilor (Darius); pe de o parte, aşadar, acţiunea verbală, pe de alta, acţiunea fizică. Altfel, între membrii celor două secte există o serie de similitudini bine camuflate în tăvălugul factologic; cea mai frapantă este prezenţa, între apropiaţii celor doi conducători, a cîte unui exponent al categoriei sportivilor ce reprezintă forţa brută: un fost campion naţional de karate lîngă Vespasian, respectiv un fost vicecampion naţional de lupte greco-romane, Negru, lîngă Darius. La fel ca şi aceştia, în faţa unor situaţii limită inclusiv mulţimea de adepţi a lui Vespasian acţionează conform instinctului de turmă, haotic sau chiar feroce. Încă o dovadă, prin urmare, a faptului că autorul cunoaşte foarte bine teoria lui René Girard[6] despre legătura strînsă între violenţă şi sacru în societăţile primitive.

Am văzut, în expunerea personajului convertit în animal, ordinea gestualităţii la care recurge Vespasian Moisa, noul Mesia într-un Bucureşti care dublează, la o scară derizorie şi în fond ridicolă, Ierusalimul în care descindea adevăratul Mîntuitor; numele său, adevărată „metaforă" (Ph. Hamon) a personajului, conţine, în fapt, un avertisment asupra esenţei lui transcendente – Vespasian, numele împăratului roman care a reprimat răscoala antiromană a iudeilor, poate la fel de bine să sugereze revolta îmblînzită (oarecum pacificatoare, căci asumată în numele

[5] Cel mai adesea, Vespasian îşi propagă învăţătura prin intermediul cuvîntului pe care îl vede drept cuvîntul mîntuirii (v. Fapte 13, 26). Reiterînd modelul lui Iisus Hristos, care îşi exprimă credinţa şi învăţătura prin intermediul „cuvîntului Meu" sau al „Cuvintelor Mele" (Matei 5: 22, 28 sau Ioan 5: 24), adică prin „cuvîntul harului" (Luca 4: 22, Fapte 14: 3; 20: 32) şi „cuvîntul credinţei" (I Timotei 4: 6, Tit 1: 9)), Vespasian utilizează cuvintele – rugăciune ca pe un instrument al credinţei salvatoare: „Singura mea unealtă e credinţa, iar glasul meu e rugăciunea".

[6] René Girard, *Violenţa şi sacrul*, traducere Mona Antohi, Edit. Nemira, Bucureşti, 1995.

BDD-A19580 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:55 UTC)

unui ideal armonic) şi capacitatea de a drena, aşadar a exercita o funcţie de primenire spirituală. În sine, această îndelung aşteptată figură mesianică este proiectată exact după modelul absolut al creştinismului. Altfel spus, Bogdan Suceavă respectă în construirea eroului din *Venea în timpul diez* chiar paradigma christică, înzestrîndu-şi protagonistul cu virtuţile mesianice obligatorii, enunţate în Biblie[7]. Mai mult decît atît, trebuie să insistăm asupra faptului că Vespasian Moisa este singura figură a romanului care îşi va păstra, de-a lungul intrigii turbionare, inocenţa primară, aura aproape angelică ce îl însoţeşte de la început. Ceea ce nu exclude, ci, dimpotrivă, augmentează o luciditate care este a responsabilităţii de sorginte divină. Celorlalţi le este specifică mai degrabă absenţa unui eu definitoriu, incapacitatea de a participa la fluxul evenimenţial altfel decît ca simplu spectator (deşi, ce-i drept, mulţi dintre antieroii cărţii au iluzia co-participării la spectacolul istoriei aproape delirante). El este singurul care ştie exact dacă nu de unde vine, măcar cine este şi ce trebuie să facă: „Căci eu în Cuvîntul[8] Lui am venit. Dacă El nu m-ar fi vrut, eu n-aş fi avut ce să caut aici. Dacă Domnul nu m-ar fi trimis, atunci n-aş fi fost înconjurat de atîţia oameni minunaţi. Domnul m-a trimis şi El mă va chema din nou să mă întorc din aburul din care am purces, atunci cînd nu va mai fi nevoie de mine". Majoritatea personajelor secundare sau de fundal ale romanului suferă, apoi, deşi în doze diferite, de procesul lent, dar sigur, de alienare, de înstrăinare nu doar de sine, ci şi de lume (fişa caracterologică a fostului campion de karate, posesorul unui organ sexual atît de gros, încît „în erecţie arăta ca o cărămidă înfăşurată în bicepsul stîng al lui Muhammad Ali", este emblematică în acest sens: „se pierduse pe sine într-o umanitate cu care nu se potrivea deloc"). Vespasian îşi explorează dinamica identitară perfect conştient, doar pentru a-şi asuma, din nou, misiunea de salvator de suflete şi pentru a se deschide, mereu, spre ceilalţi. Pe unii dintre ei, îi transformă în ucenici, abia după ce îi converteşte la dreapta credinţă şi le transformă nu doar personalitatea, ci şi identitatea nominală. O convertire spectaculoasă suferă, bunăoară, căpitanul S.R.I. Pleşoianu, ateu convins, infiltrat între sectanţi „deghizat într-un personaj cu numele comun Mihai Cosma". Reperat

[7] Despre „ungerea şi întreita Lui slujire", a se vedea, spre exemplu, minisinteza realizată de preot dr. Ioan Mircea, într-un *Dicţionar al Noului Testament. A – Z*, Tipărit cu binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Edit. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1995: „Acest titlu [Mesia, n.n.] s-a dat însă Mîntuitorului Hristos, Mesia cel mult aşteptat pentru izbăvirea neamului omenesc din robia păcatului. El este singurul care întruneşte toate cele trei demnităţi sau slujiri în Persoana Sa şi care a fost uns – ca Împărat, Proroc sau Învăţător şi Arhiereu sau Preot – nu de un arhiereu, ci, direct, de Dumnezeu Tatăl, încă de la zămislirea Lui de la Duhul Sfînt şi din Sfînta Fecioara Maria (…) El a venit să întemeieze o împărăţie a lui Dumnezeu pe pămînt – Biserica (Matei 16: 18), cu Tainele ei, să-i lase o Lege nouă – Evanghelia şi să rînduiască o nouă preoţie veşnică şi mîntuitoare"(p. 312).

[8] Evoluţia lui Vespasian în roman ar putea fi considerată, din această perspectivă, drept o ilustrare a transformării unui individ ales în „Logo-for, un purtător de Cuvînt şi, în acelaşi timp, un slujitor al Acestuia prin actul interpretării" (cf. Gheorghe Popa, *Teologie şi demnitate umană. Studii de teologie morală contextuală*, Edit. Trinitas, Iaşi, 2003, p. 34).

BDD-A19580 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:55 UTC)

imediat de Vespasian datorită interesului crescut pentru leacul calviţiei, este deposedat de demoni, printr-un ritual bazat exclusiv pe cuvintele pline de har ale învăţătorului („ – Dezbracă pielea cea de lup (…) şi vino gol în mijlocul nostru, aşa cum te-a făcut maica ta. Şi spune *Tatăl nostru* de trei ori, ca să te curăţe de ceea ce nu eşti tu. Căci tu nu eşti minciună"), apoi primeşte nume de apostol („De astăzi, numele tău va fi Pavel[9], decretă Vespasian Moisa, ridicînd două degete către tavan") şi acceptă chiar destinul unuia, renunţînd prin demisie la toate privilegiile funcţiei, preferînd să-l urmeze pe cel care l-a convertit.

Deşi protagonistul romanului nu refuză ci, dimpotrivă, încurajează comunicarea cu exterioritatea, Vespasian îi refuză totuşi decis acesteia orice tentativă de a-l transforma într-o fantoşă a ideii de libertate şi de credinţă, aşa cum le înţelege el: refuză, concret, să intre în politică, deşi este asigurat că are toate şansele şi că va beneficia inclusiv de sprijinul figurilor impozante ale politicii şi economiei ţării; refuză, identic, să primească sume de bani, deşi este asigurat că ele pot deschide uşi negîndite, pot ajuta la construirea de sfinte lăcaşe şi, la rigoare, cumpăra chiar suflete în plus: „Nu ne aflăm aici pentru a face politică sau aranjamente, de vreun fel sau altul, cu nimeni. Nu asta avem noi de făcut!"

Refuzul racordării la realitatea socio-politică a ţării al cărei profet devine nu îl scuteşte, însă, de sacrificiu. În jurul lui, nebunia creşte, ca o ciupercă uriaşă ce ameninţă să distrugă întreaga lume – iarăşi deloc întîmplător, în roman există cîteva sugestii ale generalizării nebuniei şi fanatismului religios şi ideologic. Între ele, un rol semnificativ este deţinut de ştirile televizate (ce funcţionează, în treacăt fie spus, exact ca şi decupajul epistolar prezentat în paginile cărţii, ca un dublet mediatic al realităţii româneşti, unul la fel de grotesc precum originalul) despre vînătoarea de vrăjitoare din Congo sau Arhiepiscopul Emmanuel Milingo, „un vindecător controversat şi exorcist din Zambia, care în prezent se află la Roma". Agresivitatea din jurul lui Vespasian creşte, la rîndul ei; ştefaniştii se bat cu adepţii Veştii Domnului (ştirea mediatică se va baza pe lupta neocreştinilor cu sataniştii!) şi îşi pierd cu totul controlul, după ce poziţia de lider a lui Darius este compromisă de un individ care susţine că este reîncarnarea lui Ştefan Cel Mare, dovedindu-le foarte tinerilor adepţi *realitatea* vorbelor sale prin cîteva argumente infailibile (fizionomia, înălţimea şi cunoaşterea în detaliu a tuturor bătăliilor ilustrului strateg pe care îl reînvie). Noul lider – care exaltă, în treacăt fie spus, figura lui Mircea Lucescu (pentru că, firește, îi bate măr pe turci la ei acasă!) – porunceşte şi conduce operaţiunea de răpire a lui Vespasian. Prins, bineînţeles după ce este vîndut de unul dintre apropiaţi (profesorul Diaconescu), acesta reiterează, deşi într-o manieră pe alocuri ridiculizată, destinul christic: urcă o Golgotă simbolică (Dealul Mitropoliei), e înjurat, bătut cu sălbăticie, condamnat la moarte, aproape tras în ţeapă şi în final

[9] Detaliul acesta este, desigur, cît se poate de semnificativ: după convertire, reprezentantul Securităţii nu putea primi decît numele celui de-al treisprezecelea apostol, Pavel – inițial, Saul, prigonitorul Bisericii.

BDD-A19580 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:55 UTC)

supus unui ritual defăimător de cea mai joasă speţă (ştefaniştii urinează pe harta Bucureştiului, grefată în pielea muribundului). Părăsit, în agonie, de adepţii lui Ştefan, care se grăbesc să prindă la televizor un meci de fotbal, devenit pentru ei unul de importanţă naţională, Vespasian Moisa este ucis chiar de cel mai iubit dintre ucenicii săi. Venit să-l salveze, împreună cu Barbie, Trubadurul înţelege că doar moartea Învăţătorului (atribuită ştefaniştilor, deci convertită în martiriu) îi va prelungi mitul. Îl ucide, prin urmare, cu infinită tristeţe, şi numai după ce primeşte chiar încuviinţarea vizuală a celui-care-trebuie-sacrificat. Scena morţii, încheiată cu o apoteoză consfinţită prin scindarea în esenţele primare ale lui Moisa („trupul lui se desparte în două, ca o umbră ieşind din alta, ca o părelnică flacără pîlpîind în argon, ca o umbră transilvană ieşind dintr-un trup muntenesc (…), ca o despicare a materiei pînă la cele din urmă forţe elementare") împinge simbolicul cărţii la cote impresionante.

Desigur, putem interpreta, la rigoare, romanul drept „patria de hîrtie"[10] a exilatului Bogdan Suceavă – o patrie de hîrtie total des-idealizată, convertită, din *locus amoenus*, într-un kitsch al conceptului de ţară, în care colcăie fiinţe dezaxate, lipsite de identitate şi de ideal. Chiar şi în acest caz, însă, trebuie să recunoaştem că secvenţele care îl plasează în prim-plan pe Vespasian Moisa aruncă o lumină, fie ea şi una difuză, stranie, asupra umanităţii care locuiesc acest spaţiu al pierzaniei. Finalmente, umanitatea care populează lumea de hîrtie a lui Bogdan Suceavă nu dovedeşte altceva decît că are o disperată nevoie să îşi afle profeţii. Nu altul este sensul epilogului romanului, în care ni se prezintă, *hélas!*, intrarea triumfală a unui nou Mesia, Marian Tihomir, venit, atenţie, nu din Întorsura Buzăului, ci „dintr-o lume pierdută, din timpul diez al simţurilor noastre *rănite*". Dacă, dintr-o perspectivă, citim acest epilog drept o posibilă replică la *Principele* lui Eugen Barbu – avînd, ca şi în cazul acestuia din urmă, funcţia de a sugera reiterarea[11] barocă, infinită, a poveştii despre existenţa Răului în lume – dintr-o alta putem să îl interpretăm ca o recunoaştere, una de o tristeţe sfîşietoare, a faptului că, la fel ca, bunăoară, „ţara tristă, plină de umor" a lui Bacovia, România profundă, esenţială a lui Bogdan Suceavă, această Românie „din timpul diez al simţurilor noastre rănite", are nevoie de salvare.

[10] Sintagmă consacrată în remarcabilul „eseu despre exil" al Nicoletei Sălcudeanu (v. *Patria de hîrtie*, Edit. Aula, Braşov, 2003).

[11] Într-un interviu recent apărut într-o revistă din ţară, Bogdan Suceavă oferă următoarea explicaţie finalului: „Finalul cărţii trebuia să fie ciclic, similar începutului, pentru a accentua sentimentul de repetare a istoriei, o istorie din care noi nu învăţăm nimic" – Bogdan Suceavă, *Cum să integrezi istoria în ficţiune,* interviu acordat Marcelei Mihalca, în „Familia", seria V, anul 46 (146), nr. 11-12 (540-541), noiembrie – decembrie 2010, pp. 49-56.

BDD-A19580 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:55 UTC)

Bibliografie

Durand, Gilbert, *Introducere în mitodologie. Mituri şi societăţi*, în româneşte de Corin Braga, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2004.

Girard, René, *Violenţa şi sacrul*, traducere de Mona Antohi, Editura Nemira, Bucureşti, 1995.

Mircea, Ioan, *Dicţionar al Noului Testament. A – Z*, Tipărit cu binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1995.

Popa, Gheorghe, *Teologie şi demnitate umană. Studii de teologie morală contextuală*, Editura Trinitas, Iaşi, 2003.

Suceavă, Bogdan, *Venea din timpul diez*, Editura Polirom, Iaşi, 2010.

Suceavă, Bogdan, *Distanţe, demoni, aventuri*, Editura Tritonic, Bucureşti, 2007.

Suceavă, Bogdan, *Cum să integrezi istoria în ficţiune,* în „Familia", seria V, anul 46 (146), nr. 11-12 (540-541), noiembrie – decembrie 2010.

BDD-A19580 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:55 UTC)